

USLOVI POSTOJANJA SOLIDARNE ODGOVORNOSTI POSLODAVCA SLEDBENIKA U ZAVISNOSTI OD VRSTE STATUSNE PROMENE (ČL. 147. ZAKONA O RADU, ČL. 505. I 506. ZAKONA O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA I ČL. 452. ZOO)

POSLODAVAC SLEDBENIK NIJE OVLAŠĆEN DA MENJA PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI ZAPOSLENIH KOJE PREUZIMA, ALI POSTOJI OPRAVDANA POTREBA DA SA ZAPOSLENIMA ZAKLJUČI ANEKSE UGOVORA O RADU, KOJIMA ĆE SEBE NOMINALNO OZNAČITI KAO (NOVOG) POSLODAVCA, ŠTO NE ZNAČI DA JE ZAKLJUČENJEM ANEKSA AUTOMATSKI PREMA ZAPOSLENIMA PREUZE O SVE OBAVEZE POSLODAVCA PRETHODNIKOM PO OSNOVU RADNOG ODNOSA KOJE SU NASTALE PRE IZVRŠENE STATUSNE PROMENE.

POSTOJI RAZLIKA IZMEĐU STATUSNIH PROMENA KOJE ZA POSLEDICU IMAJU PRESTANAK DRUŠTVA NAD KOJIM SE STATUSNA PROMENA SPROVODI I ONIH KADA NASTAVLJA DA EGZISTIRA, JER U PRVOM SLUČAJU POSTOJI SOLIDARNA ODGOVORNOST DRUŠTAVA STICALACA ZA OBAVEZE DRUŠTVA PRENOSIOCA KOJE UGOVOROM O STATUSNOJ PROMENI, ODNOSNO PLANOM PODELE NISU RASPOREĐENE NIJEDNOM DRUŠTVU STICAOCU, NITI SE TUMAČENJEM TOG UGOVORA, ODNOSNO PLANA PODELE MOŽE ODREDITI KOJEM DRUŠTVU STICAOCU SE IMAJU RASPODELITI, A U DRUGOM SOLIDARNOST IZMEĐU DRUŠTVA PRENOSIOCA (KOJE I DALJE POSTOJI) I DRUŠTVA STICAOCA NASTAJE U VEZI SA OBAVEZAMA KOJE NISU PRENETE NA DRUŠTVO STICAOCA, ALI SAMO DO IZNOSA RAZLIKE VREDNOSTI IMOVINE DRUŠTVA PRENOSIOCA KOJA MU JE PRENETA I OBAVEZA DRUŠTVA PRENOSIOCA KOJE JE PREUZE O, OSIM AKO JE SA ODREĐENIM POVERIOCEM DRUGAČIJE UGOVORENO.

KADA JE REČ O ODGOVORNOSTI ZA OBAVEZE IMOVINSKE CELINE PRAVNOG LICA (ILI JEDNOG NJENOG DELA), KOJA SE PRENOSI U OKVIRU NEKE STATUSNE PROMENE, ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA PREDSTAVLJA LEX SPECIALIS U ODNOSU NA ZOO.

Ustavni sud, Veliko veće, u sastavu: predsednik Suda Vesna Ilić Prelić, predsednik Veća i sudije Bratislav Đokić, dr Milan Škulić, Snežana Marković, dr Tijana Šurlan, dr Jovan Ćirić, Sabahudin Tahirović i dr Tamaš Korhec (Korhecz Tamás), članovi Veća, u postupku po ustavnoj žalbi privrednog društva „S.“ a.d. Beograd, sa sedištem u Beogradu, na osnovu člana 167. stav 4. u vezi sa članom 170. Ustava Republike Srbije, na sednici Veća održanoj 24. decembra 2018. godine, doneo je

Odluku broj UŽ-10900/2017

1. Usvaja se ustavna žalba privrednog društva „S.“ a.d. Beograd i utvrđuje da je presudom Vrhovnog kasacionog suda Rev2. 1636/17 od 6. jula 2017. godine povređeno pravo podnosioca ustavne žalbe na pravično suđenje, iz člana 32. stav 1. Ustava Republike Srbije.
2. Poništava se presuda Vrhovnog kasacionog suda Rev2. 1636/17 od 6. jula 2017. godine i određuje da isti sud donese novu odluku o reviziji tužioca izjavljenoj protiv presude Apelacionog suda u Novom Sadu GŽ1. 68/17 od 13. februara 2017. godine.
3. Odbacuje se predlog podnosioca ustavne žalbe za odlaganje izvršenja presude iz tačke 1.

O b r a z l o ž e n j e

1. Privredno društvo „S.“ a.d. Beograd, sa sedištem u Beogradu, je 1. decembra 2017. godine, Ustavnom sudu podnelo ustavnu žalbu protiv presude Vrhovnog kasacionog suda Rev2. 1636/17 od 6. jula 2017. godine, zbog povrede prava na pravično suđenje i slobode preduzetništva, zajemčenih odredbama člana 32. stav 1. i člana 83. Ustava.

U ustavnoj žalbi se, između ostalog, navodi: da je proizvoljan zaključak Vrhovnog kasacionog suda o pasivnoj legitimaciji podnosioca ustavne žalbe; da u periodu iz kojeg potiču potraživanja tužioca podnosilac ustavne žalbe još uvek nije postojao kao pravni subjekt; da je pravni stav o odgovornosti podnosioca ustavne žalbe za obaveze prvotuženog („Ž. S.“ a.d.), koje su nastale pre njegovog osnivanja, pogrešno utemeljen na odredbama čl. 147. – 151. Zakona o radu; da se Zakon o privrednim društvima, u konkretnom slučaju, mora posmatrati kao lex specialis u odnosu na Zakon o radu; da prvotuženi nema svojstvo pravnog prethodnika, već društva prenosioca, isto kao što ni podnosilac ustavne žalbe nema svojstvo pravnog sledbenika, već društva sticaoca; da sporazum o preuzimanju tužioca i aneks ugovora o radu koji je sa njim zaključen ne mogu biti osnov odgovornosti podnosioca ustavne žalbe za obaveze prvotuženog, koji i dalje postoji kao pravno lice; da solidarna obaveza nastaje po sporazumu ili po samom zakonu, što znači da izvršena statusna promena odvajanja uz osnivanje, pri čemu društvo prenosilac zadržava pravni subjektivitet, ne može biti osnov nastanka takve obaveze; da je prvotuženi kroz Plan statusne promene, koji sadrži i deobni bilans, preneo na podnosioca ustavne žalbe jednaku vrednost aktive i pasive, tako da odgovornost podnosioca ustavne žalbe ne postoji ni prema članu 505. Zakona o privrednim društvima; da su Odluka prvotuženog o izdvajanju uz osnivanje, kao i prethodno usvojeni Plan statusne promene, registrovani i objavljeni na zakonom propisani način (član 495. Zakona o privrednim društvima), te, prema tome, učinjeni dostupnim svim zainteresovanim licima, uključujući i zaposlene; da je Plan statusne promene detaljnu razradu „doživeo“ zaključenjem Protokola, kojim je nedvosmisleno

utvrđeno da za obaveze prema zaposlenima koje su nastale do registracije statusne promene isključivo odgovara prvotuženi; da su Protokolom jasno razgraničena prava i obaveze učesnika statusne promene, utoliko što su rezervisanja za sudske sporove, uključujući i one koji su u toku, neto zarade i naknade zarada, poreze i doprinose na zarade i naknade zarada na teret poslodavca i dr. (grupe računa br. 45. i 46.) preneti u početni bilans stanja prvotuženog na dan 9. avgust 2015. godine.

Predloženo je da Ustavni sud usvoji ustavnu žalbu i poništi osporen u revizijsku presudu. Takođe je predloženo da Ustavni sud odloži izvršenje osporenog akta, kao i da proširi pravno dejstvo svoje odluke na sve predmete u kojima se podnosilac ustavne žalbe nalazi u istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji.

2. Prema odredbi člana 170. Ustava Republike Srbije, ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnih akata ili radnji državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu. Postupak po ustavnoj žalbi se, u smislu člana 175. stav 3. Ustava, uređuje zakonom.

U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti ustavne žalbe u granicama zahteva istaknutog u njoj, Ustavni sud utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnosioca ustavne žalbe povređeno ili uskraćeno njegovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

3. Ustavni sud je, u sprovedenom postupku, izvršio uvid u osporene presude i dokumentaciju koja je priložena uz ustavnu žalbu, pa je utvrdio sledeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje u ovoj ustavnosudskoj stvari: Čaba Tripolski iz Sente je 22. februara 2016. godine, u svojstvu tužioca, podneo Osnovnom sudu u Subotici tužbu protiv prvotuženog privrednog društva „Ž. S.“ a.d. Beograd i drugotuženog privrednog društva „S.“ a.d. Beograd, ovde podnosioca ustavne žalbe, radi isplate razlike između pripadajućih iznosa uvećane zarade po osnovu smenskog rada u periodu od 1. januara do 30. juna 2014. godine i iznosa koji su za taj period isplaćeni tužiocu po navedenom osnovu.

Presudom Osnovnog suda u Subotici P1. 79/16 od 10. novembra 2016. godine tuženi su solidarno obavezani da tužiocu isplate predmetnu razliku u zaradi.

U obrazloženju prvostepene presude je, pored ostalog, navedeno: da je tužilac bio zaposlen kod prvotuženog, na radnom mestu mašinovođe, u Sekciji za vuču vozova - OJ Subotica, po osnovu ugovora o radu broj 119/2003-3026 od 3. februara 2003. godine, sve do 1. septembra 2015.

godine, kada je, nakon izvršene statusne promene prvotuženog, potpisao Aneks ugovora o radu broj 1-3/2015-91/905 sa drugotuženim, kao poslodavcem sledbenikom, za rad na istom radnom mestu; da se radno vreme tužioca u utuženom periodu odvijalo u smenama; da je prvotuženi uvećanu zaradu po osnovu smenskog rada obračunavao sa 4%, tako da ukupna razlika koju u duguje tužiocu (sa zateznom kamatom) iznosi 42.724,55 dinara; da je Uputstvom o organizaciji i evidenciji radnog vremena prvotuženog, koje je stupilo na snagu 1. januara 2003. godine, predviđeno da izraz „turnus“ znači rad u smenama, gde se poslovi neprekidno obavljaju tokom svih 24 časa dnevno; da je članom 7. Uputstva predviđeno da se, u zavisnosti od potrebe procesa rada, raspored radnog vremena može odrediti tako da zaposleni radi, između ostalog, u turnusu, sa smenama koje se neprekidno smenjuju i u smenama koje se smenjuju sa prekidima; da je, prema članu 34. tačka 5) Uputstva, osnov za uvećanje zarade rad u turnusu i smenama za zaposlene koji neposredno učestvuju u vršenju železničkog saobraćaja; da je Odlukom prvotuženog o statusnoj promeni izdvajanjem uz osnivanje novih akcionarskih društava od 11. maja 2015. godine odobren tekst Plana statusne promene broj 1930/2015-114-20, koji je usvojio Odbor direktora prvotuženog na sednici održanoj 31. marta 2015. godine, i to AD za upravljanje javnom železničkom infrastrukturom „I. Ž. S.“, AD za železnički prevoz putnika „S. V.“ i AD za železnički prevoz robe „S.“; da je Odlukom Vlade Republike Srbije od 2. jula 2015. godine kod prvotuženog izvršena statusna promena izdvajanja uz osnivanje navedenih akcionarskih društava, koja su svojstvo pravnog lica stekla 10. avgusta 2015. godine, upisom u registar privrednih subjekata (APR); da je nakon izvršene statusne promene tužilac, na osnovu Aneksa ugovora o radu od 1. septembra 2015. godine, nastavio rad kod drugotuženog; da su prvotuženi i novoosnovana privredna društva, 24. juna 2016. godine, zaključili Protokol o usvajanju Informacije o sprovedenom postupku statusne promene prvotuženog i otvaranju početnih stanja u poslovnim knjigama novo formiranih društava, kojom je u delu „dugoročna rezervisanja“ predviđeno da se rezervisanja za sudske sporove, odnosno sudske sporove u toku, prenose u početni bilans prvotuženog posle izdvajanja; da je 27. juna 2016. godine doneta odluka o usvajanju Protokola, Informacije i bruto bilansa početnih stanja novoosnovanih privrednih društava na dan 10. avgust 2015. godine.

U obrazloženju je dalje navedeno: da je uvidom u veb-sajt APR, sud utvrdio da je u registar privrednih subjekata, dana 10. avgusta 2015. godine, upisana statusna promena izdvajanja iz prvotuženog uz osnivanje novih akcionarskih društava; da je tužilac u spornom periodu bio zaposlen kod prvotuženog, koji je, u smislu člana 489. stav 2. Zakona o privrednim društvima, nastavio da postoji; da je nakon izvršene statusne promene tužilac nastavio da radi kod drugotuženog, kao novoosnovanog poslodavca; da kako tuženi nisu dostavili dokaze na okolnost kako je u postupku statusne promene rešeno pitanje potraživanja zaposlenih iz sudskih sporova koji su u toku, a koja su dospela pre registracije statusne promene,

sud je, polazeći od odredbe člana 505. stav 1. tačka 2) Zakona o privrednim društvima, primenom pravila o teretu dokazivanja, obavezao tužene da predmetnu razliku u zaradi solidarno isplate tužiocu; da sud nije prihvatio tvrdnju drugotuženog da nije pasivno legitimisan, pozivajući se na Protokol o usvajanju Informacije o sprovedenom postupku statusne promene prvotuženog i otvaranju početnih stanja u poslovnim knjigama novoformiranih društava, imajući u vidu da u vreme podnošenja tužbe Protokol još uvek nije bio zaključen.

Postupajući po žalbi drugotuženog, Apelacioni sud u Novom Sadu je doneo presudu GŽ1. 68/17 od 13. februara 2017. godine, kojom je ožalbenu prvostepenu presudu delimično preinačio, tako što je tužbeni zahtev tužioca prema drugotuženom odbio kao neosnovan, nalazeći da tokom postupka nisu pruženi dokazi na okolnost pasivne legitimacije drugotuženog.

Vrhovni kasacioni sud je 6. jula 2017. godine doneo osporenu presudu Rev2. 1636/17, kojom je preinačio drugostepenu presudu, tako što je odbio kao neosnovanu žalbu drugotuženog i presudu Osnovnog suda u Subotici potvrdio u delu kojim je on obavezan da solidarno sa prvotuženim isplati predmetnu razliku u zaradi.

U obrazloženju osporene revizijske presude je, pored ostalog, navedeno: da se osnovano revizijom tužioca ukazuje na pogrešnu primenu materijalnog prava prilikom odlučivanja o istaknutom prigovoru nedostatka pasivne legitimacije na strani drugotuženog; da su prava zaposlenih u slučaju promene poslodavca uređena odredbama čl. 147. – 152. Zakona o radu, koje su usklađene sa Direktivom broj 2001/23 EZ; da je navedenim odredbama regulisana zaštita prava zaposlenih u slučaju reorganizacije poslodavca putem statusnih promena, promene poslodavca u skladu sa zakonom ili promene vlasništva nad kapitalom privrednog društva, kao i posledice tih promena; da iz sadržine tih normi proizilazi da u slučaju statusne promene, odnosno promene poslodavca u skladu sa zakonom, poslodavac sledbenik preuzima od poslodavca prethodnika opšti akt i sve ugovore o radu koji važe na dan promene poslodavca; da je poslodavac prethodnik dužan da poslodavca sledbenika potpuno i istinito obavesti o pravima i obavezama iz opšteg akta i ugovora o radu koji se prenose; da je obaveza poslodavca sledbenika da primenjuje opšti akt poslodavca prethodnika najmanje godinu dana od dana promene poslodavca, osim ako pre isteka tog roka istekne vreme na koje je zaključen kolektivni ugovor kod poslodavca prethodnika ili kod poslodavca sledbenika bude zaključen novi kolektivni ugovor; da polazeći od sadržine navedenih zakonskih odredbi, a u kontekstu utvrđenog činjeničnog stanja, Vrhovni kasacioni sud nalazi da pasivna legitimacija drugotuženog i njegova obaveza da isplati tužiocu razliku zarade po osnovu smenskog rada, iz perioda pre izvršenih statusnih promena, proizilazi iz činjenice da sa tužiocem nije zaključio novi ugovor o radu, već je zaključenim aneksom, prema kome tužilac nastavlja radni odnos sa poslodavcem sledbenikom (prenetim ugovorom o radu),

drugotuženi preuzeo ne samo prava, već i obaveze poslodavca prethodnika koje su nastale iz zaključenog ugovora o radu i radnog odnosa; da osim toga drugo tuženi u parnici nije isticao činjenice, niti dostavio dokaze da je na drugačiji način, uz obaveštavanje tužioca kao zaposlenog, sa pravnim prethodnikom regulisao individualna prava i stečena prava zaposlenih, pa i tužioca; da je teret dokazivanja ispunjenja obaveze ili činjenica koje utiču na prestanak obaveze na dužniku, a ne na poveriocu, jer pravila iz člana 231. stav 3. Zakona o parničnom postupku određuju da stranka treba da dokaže one činjenice koje po materijalnom pravu imaju za posledicu dobijanje spora, tako da rizik nedokazanosti snosi stranka na kojoj je teret dokazivanja; da s obzirom na to da se radi o radnom sporu, tužilac je kao poverilac dokazao da se nalazi u radnom odnosu i da je radio u smenama, dok je na drugotuženom bila obaveza da dokaže činjenice koje sprečavaju ostvarivanje prava ili usled kojih je pravo prestalo (da nije dužnik i da je njegova obaveza statusnom promenom prestala); da osim tvrdnje da deobni bilans između novonastalih preduzeća i matičnog preduzeća nije donet, drugotuženi nije pružio dokaz o „aktivni novonastalih preduzeća i razlikama vrednosti“ iz člana 452. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima i člana 505. stav 1. tačka 2) Zakona o privrednim društvima, iako se svi eventualni dokazi nalaze kod njega, a ne kod tužioca; da je navedenom odredbom Zakona o privrednim društvima propisano da društvo sticalac postaje solidarno odgovorno sa društvom prenosiocem za njegove obaveze koje nisu prenete na društvo sticalaca, ali samo do iznosa razlike vrednosti imovine društva prenosioca koja mu je preneti i obaveza društva prenosioca koje je preuzeo, osim ako je sa određenim poveriocem drugačije ugovoreno.

4. Odredbama Ustava, na čiju povredu se ukazuje u ustavnoj žalbi, utvrđeno je : da svako ima pravo da nezavisan, nepristrasan i zakonom već ustanovljen sud, pravično i u razumnom roku, javno raspravi i odluči o njegovim pravima i obavezama, osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka, kao i o optužbama protiv njega (član 32. stav 1.); da je preduzetništvo slobodno, a može se ograničiti zakonom, radi zaštite zdravlja ljudi, životne sredine i prirodnih bogatstava i radi bezbednosti Republike Srbije (član 83.).

Odredbama Zakona o radu („Službeni glasnik RS“, br. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 i 75/14) (u daljem tekstu: ZOR), koji se primenjivao u konkretnom slučaju, propisano je : da u slučaju statusne promene, odnosno promene poslodavca, u skladu sa zakonom, poslodavac sledbenik preuzima od poslodavca prethodnika opšti akt i sve ugovore o radu koji važe na dan promene poslodavca (član 147.); da je poslodavac prethodnik dužan da poslodavca sledbenika potpuno i istinito obavesti o pravima i obavezama iz opšteg akta i ugovora o radu koji se prenose (član 148.); da je poslodavac prethodnik dužan da o prenošenju ugovora o radu na poslodavca sledbenika pismenim putem obavesti zaposlene čiji se ugovor o radu prenosi, da ako zaposleni odbije prenos ugovora o radu ili se ne izjasni u

roku od pet radnih dana od dana dostavljanja obaveštenja iz stava 1. ovog člana, poslodavac prethodnik može zaposlenom da otkáže ugovor o radu (član 149.); da je p oslodavac sledbenik dužan da primenjuje opšti akt poslodavca prethodnika najmanje godinu dana od dana promene poslodavca, osim ako pre isteka tog roka istekne vreme na koje je zaključen kolektivni ugovor kod poslodavca prethodnika ili kod poslodavca sledbenika bude zaključen novi kolektivni ugovor (član 150.).

Odredbama Zakona o privrednim društvima („Službeni glasnik RS“, br. 36/11, 99/11 i 83/14 – dr.zakon) (u daljem tekstu: ZPD), koji se primenjivao u konkretnom slučaju, propisano je : da se s tatusnom promenom društvo (u daljem tekstu: društvo prenosilac) reorganizuje tako što na drugo društvo (u daljem tekstu: društvo sticalac) prenosi imovinu i obaveze, dok njegovi članovi u tom društvu stiču udele, odnosno akcije (član 483. stav 1.); da se društvo može podeliti tako što će deo svoje imovine i obaveza, pored ostalog, preneti na jedno ili više novoosnovanih društava (u daljem tekstu: izdvajanje uz osnivanje), s tim da društvo iz stava 1. ovog člana po sprovedenoj statusnoj promeni nastavlja da postoji (član 489. stav 1. tačka 1) i stav 2.); da r adi sprovođenja statusne promene odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno, priprema, pored ostalog, nacrt ugovora o statusnoj promeni, odnosno nacrt plana podele ako samo jedno društvo učestvuje u statusnoj promeni, kao i sve dokumente iz člana 491. stav 3. ovog zakona (član 490. stav 1. tačka 1)); da se u govor o statusnoj promeni zaključuje ako u statusnoj promeni učestvuju dva ili više društava, da ugovor iz stava 1. ovog člana, pored ostalog, naročito sadrži označenje vrednosti imovine i visine obaveza koje se statusnom promenom prenose na društvo sticaoca i njihov opis, kao i način na koji se taj prenos vrši društvu sticaocu, da s astavni deo ugovora iz ovog člana čine - predlog odluke o izmenama i dopunama osnivačkog akta, odnosno statuta društva sticaoca, a ako statusnom promenom nastaje novo društvo predlog osnivačkog akta, kao i predlog statuta tog društva ako je ono akcionarsko društvo, deobni bilans društva prenosiooca, u slučaju status ne promene podele ili izdvajanja, spisak članova društva prenosiooca, sa navođenjem nominalne vrednosti njihovih udela, odnosno akcija u društvu sticaocu, kao i udela, odnosno akcij a koje stiču u društvu sticaocu i spisak zaposlenih u društvu prenosioocu čiji se radni odnos nastavlja u društvu sticaocu (član 491. stav 1, stav 2. tačka 3) i stav 3.); da ako samo jedno društvo učestvuje u statusnoj promeni, odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno, usvaja plan podele, da plan podele iz stava 1. ovog člana sadrži naročito podatke iz člana 491. stav 2. ovog zakona, da sastavni deo plana podele iz stava 1. ovog člana čine akti i dokumenti iz člana 491. stav 3. ovog zakona (član 492. st. 1. – 3.); da nacrt ugovora o statusnoj promeni, odnosno nacrt plana podele društvo objavljuje na svojoj internet stranici, ako je ima, i dostavlja registru privrednih subjekata radi objavljivanja na internet stranici tog registra najkasnije mesec dana pre dana održavanja sednice skupštine na kojoj se

donosi odluka o statusnoj promeni, da nacrti iz stava 1. ovog člana moraju biti objavljeni neprekidno najmanje 60 dana od dana održavanja sednice skupštine na kojoj je doneta odluka o statusnoj promeni, a pristup tim nacrtima mora biti omogućen svim zainteresovanim licima bez obaveze identifikacije i bez naknade, da se objavljivanjem nacrta ugovora o statusnoj promeni, odnosno nacrta plana podele iz stava 1. ovog člana smatra da su i poverioci društva obavešteni o statusnoj promeni (član 495. st. 1, 2. i 6.); da o dlučkom o statusnoj promeni skupština odobrava plan podele koji je usvojio odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno (član 498. stav 1. tačka 1)); da p lan podele stupa na snagu kada ga odlukom iz člana 498. ovog zakona odobri skupština društva koje sprovodi statusnu promenu, osim ako je tim planom predviđeno da stupa na snagu nekog kasnijeg datuma (član 499. stav 2.); da se registracija statusne promene vrši u skladu sa zakonom o registraciji u odnosu na društvo sticaoca i u odnosu na društvo prenosioca (član 504. stav 1).

Odredbama člana 505. ZPD je propisano: da pravne posledice statusne promene nastupaju danom registracije statusne promene u skladu sa zakonom o registraciji i to - imovina i obaveze društva prenosioca prelaze na društvo sticaoca, u skladu sa ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planom podele, a društvo sticalac postaje solidarno odgovorno sa društvom prenosiocem za njegove obaveze koje nisu prenete na društvo sticaoca, ali samo do iznosa razlike vrednosti imovine društva prenosioca koja mu je preneti i obaveza društva prenosioca koje je preuzeo, osim ako je sa određenim poveriocem drugačije ugovoreno (stav 1. tač. 1) i 2)); da ako se statusnom promenom društvo prenosilac gasi, nastupaju i sledeće pravne posledice - društvo prenosilac prestaje da postoji bez sprovođenja postupka likvidacije, u zajamna potraživanja između društva prenosioca i društva sticaoca se gase, obaveze društva prenosioca prelaze na društvo sticaoca u skladu sa ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planom podele, i društvo sticalac postaje novi dužnik u pogledu tih obaveza, a ako postoji više društava sticalaca, svako od njih supsidijarno odgovara za obaveze koje su u skladu sa ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planom podele prešle na ostala društva sticaoce do iznosa razlike vrednosti imovine društva prenosioca koja mu je preneti i obaveza društva prenosioca koje je preuzeo, osim ako je sa određenim poveriocem drugačije ugovoreno (stav 3. tač. 1) – 3)). Odredbom člana 506. stav 2. ZPD je propisano da za obaveze društva prenosioca prestalog podelom koje ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planom podele nisu raspoređene nijednom društvu sticaocu, niti se tumačenjem tog ugovora, odnosno plana može odrediti kojem društvu sticaocu se imaju raspodeliti, solidarno odgovara svako društvo sticalac do iznosa razlike između vrednosti imovine koja je na to društvo preneti i obaveza koje je to društvo preuzelo.

Odredbom člana 452. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i „Službeni list SRJ“, br. 31/93,

(22/99, 23/99, 35/99 i 44/99)) je propisano da l ice na koje pređe na osnovu ugovora neka imovinska celina fizičkog ili pravnog lica, ili jedan deo te celine, odgovara za dugove koji se odnose na tu celinu, odnosno na njen deo, pored dotadašnjeg imaoca i solidarno s njim, ali samo do vrednosti njene aktive.

Zakonom o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, br. 72/11, 49/13 - Odluka US, 74/13 - Odluka US i 55/14) je propisano : da su stranke dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahteve i da predlože dokaze kojima se utvrđuju te činjenice (član 7. stav 1.); da sud odlučuje po svom uverenju, na osnovu savesne i brižljive ocene svakog dokaza zasebno, svih dokaza kao celine i na osnovu rezultata celokupnog postupka, koje će činjenice da uzme kao dokazane (član 8.); da je stranka dužna da iznese činjenice i predloži dokaze na kojima zasniva svoj zahtev ili kojim osporava navode i dokaze protivnika, u skladu sa ovim zakonom (član 228.); da ako sud na osnovu izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, o postojanju činjenice primeniće pravila o teretu dokazivanja, da stranka koja tvrdi da ima neko pravo, snosi teret dokazivanja činjenice koja je bitna za nastanak ili ostvarivanje prava, ako zakonom nije drugačije propisano, da stranka koja osporava postojanje nekog prava, snosi teret dokazivanja činjenice koja je sprečila nastanak ili ostvarivanje prava ili usled koje je pravo prestalo da postoji, ako zakonom nije drugačije propisano (član 231.).

5. Ocenjujući navode o povredi prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava, Ustavni sud je, polazeći od utvrđenih činjenica konkretnog slučaja i iznetih ustavnopravnih razloga, konstatovao da se ustavnom žalbom ukazuje na proizvoljnost ocene Vrhovnog kasacionog suda da podnosilac ustavne žalbe ima pasivnu legitimaciju u predmetnoj parnici, te da solidarno sa prvotuženim odgovara za novčane obaveze prema zaposlenima koje je od njega preuzeo, a koje su dospele u periodu pre izvršene statusne promene.

Stoga Ustavni sud smatra da, prilikom ocene osnovanosti navoda o povredi prava na pravično suđenje, zapravo treba sagledati sprovedeni parnični postupak kao jedinstvenu celinu i oceniti da li je on bio vođen na način koji je podnosiocu ustavne žalbe osigurao pravo na pravično suđenje garantovano članom 32. stav 1. Ustava, odnosno da li je primena procesnog i/ili materijalnog prava bila proizvoljna ili arbitrarna, čime bi ukazala na očiglednu nepravičnost u postupanju redovnih sudova, a na štetu podnosioca ustavne žalbe.

Ustavni sud polazi od toga da je podnosilac ustavne žalbe osnovan u okviru statusne promene prvotuženog, kojom prilikom su osnovana još dva privredna društva (AD za upravljanje javnom železničkom infrastrukturom „I. Ž. S.“ i AD za železnički prevoz putnika „S. V.“). Reč je, dakle, o statusnoj promeni izdvajanja uz osnivanje, čija se specifičnost ogleda u

tome što privredno društvo koje prolazi kroz statusnu promenu (društvo prenosilac) nastavlja da postoji, s tim da deo svoje imovine i obaveza prenosi na novoosnovana društva (društva sticaoci). Kada se, kao u konkretnom slučaju, radi o statusnoj promeni u kojoj učestvuje samo jedno privredno društvo, akt kojim se inicira takav postupak jeste plan podele društva, čiji nacrt kod akcionarskih društava poput prvotuženog priprema odbor direktora, koji ga potom i usvaja. Skupština društva, u formi odluke, odobrava usvojeni plan podele društva. Taj dokument, pored ostalog, sadrži označenje vrednosti imovine i visine obaveza koje se statusnom promenom prenose na društvo sticaoca, zatim njihov opis, kao i način na koji se taj prenos vrši društvu sticaocu. Deo obavezne dokumentacije uz plan podele predstavlja i deobni bilans.

Odbor direktora prvotuženog je u vezi planirane statusne promene izdvajanja uz osnivanje, 31. marta 2015. godine, usvojio nacrt plana podele, koji je, potom, Skupština prvotuženog, Odlukom od 11. maja 2015. godine, odobrila. Kao osnivač prvotuženog, Vlada Republike Srbije je rešenjem od 2. jula 2015. godine dala saglasnost na navedenu odluku. Istog dana, Vlada Republike Srbije je donela odluke o osnivanju tri nova akcionarska društva, koja su nastala iz statusne promene prvotuženog. Rešenje Vlade Republike Srbije od 2. jula 2015. godine, kao i tri odluke o osnivanju od istog datuma, objavljeni su u „Službenom glasniku Republike Srbije“, broj 60/15. Statusna promena je nakon toga, tačnije 10. avgusta 2015. godine, registrovana kod Agencije za privredne registre, tako što su tri novoosnovana privredna društva, među njima i podnosilac ustavne žalbe, upisana u registar privrednih subjekata. U okviru realizacije plana podele, podnosilac ustavne žalbe je pristupio preuzimanju zaposlenih, pa je tako 1. septembra 2015. godine sa tužiocem zaključen Aneks ugovora o radu, na osnovu kojeg je tužilac nastavio da obavlja rad na i stom radnom mestu kao kod prvotuženog.

Suština obrazloženja osporene revizijske presude ogleda se, pre svega, u stanovištu Vrhovnog kasacionog suda da je zaključenjem aneksa ugovora o radu sa tužiocem, a ne ugovora o radu, podnosilac ustavne žalbe preuzeo ne samo prava, već i sve obaveze poslodavca prethodnika (prvotuženog) koje su nastale iz zaključenog ugovora o radu i radnog odnosa kod prvotuženog, iz čega proizlazi ne samo pasivna legitimacija podnosioca ustavne žalbe u predmetnoj pravnoj stvari, već i njegova obaveza da tužiocu isplati razliku u zaradi po osnovu smenskog rada. Vrhovni kasacioni sud takvo stanovište temelji na odredbama ZOR kojima su regulisana prava zaposlenih kod promene poslodavca. Tim odredbama je utvrđena obaveza poslodavca sledbenika, koje svojstvo u konkretnom slučaju ima podnosilac ustavne žalbe, da od poslodavca prethodnika (prvotuženi) preuzme opšti akt i sve ugovore o radu koji važe na dan promene poslodavca. Još jedna obaveza poslodavca sledbenika jeste da primenjuje opšti akt poslodavca prethodnika najmanje godinu dana od dana promene poslodavca, osim ako pre isteka tog roka istekne vreme na koje je zaključen kolektivni ugovor

kod poslodavca prethodnika ili kod poslodavca sledbenika bude zaključen novi kolektivni ugovor. Što se poslodavca prethodnika tiče, njegova obaveza je da poslodavca sledbenika potpuno i istinito obavesti o pravima i obavezama iz opšteg akta i ugovora o radu koji se prenose, kao i da zaposlenog, čiji se ugovor o radu prenosi, pismenim putem obavesti o promeni poslodavca. S tim u vezi, Ustavni sud konstatuje da preuzimanje obaveza poslodavca sledbenika od poslodavca prethodnika, u koje nesumnjivo spadaju i novčana potraživanja zaposlenih, nije izričito propisano odredbama ZOR.

Po shvatanju Ustavnog suda, ratio legis pomenutih odredaba ZOR je prvenstveno zaštita od pojave viška zaposlenih, kao moguće direktne posledice promene poslodavca. Bez obzira na potrebe poslodavca sledbenika, njegova je dužnost da sva lica koja su zaposlena kod poslodavca prethodnika zadrži u radnom odnosu, preuzimanjem postojećih ugovora o radu. Zaposleni koje preuzima poslodavac sledbenik, dakle, nastavljaju rad na osnovu ugovora o radu zaključenih sa poslodavcem prethodnikom. To nesumnjivo znači da poslodavac sledbenik nije ovlašćen da menja prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih koje preuzima. Međutim, imajući u vidu da dolazi do promene poslodavca, Ustavni sud smatra da postoji opravdana potreba poslodavca sledbenika da sa zaposlenima zaključi anekse ugovora o radu, kojima će sebe nominalno označiti kao (novog) poslodavca, ne dirajući time u već utvrđena prava, obaveze i odgovornosti iz ugovora o radu koje je preuzeo od poslodavca prethodnika. Iz napred iznetog sledi da je, prima facie, ustavnopravno neprihvatljivo stanovište Vrhovnog kasacionog suda da je zaključenjem aneksa ugovora o radu podnosilac ustavne žalbe automatski prema tužiocu preuzeo i sve obaveze prvotuženog po osnovu radnog odnosa koje su nastale pre izvršene statusne promene, uključujući i neisplaćenu uvećanu zaradu po osnovu smenskog rada, s obzirom na to da zaključenje aneksa predstavlja realizaciju zakonske obaveze podnosioca ustavne žalbe da tužiocu zadrži u radnom odnosu, bez promene njegovog radnopravnog statusa.

Ustavni sud dalje konstatuje da pomenute odredbe ZOR jesu relevantne kod promene poslodavca koja je rezultat neke statusne promene. Međutim, statusna promena, kao institut kompanijskog prava, regulisana je odgovarajućim odredbama ZPD, dok se u odredbama ZOR ona pominje kao generički pojam. Ustavni sud smatra da se, u vezi sa tim, nužno mora načiniti razlika između statusnih promena koje za posledicu imaju prestanak (gašenje) privrednog društva nad kojim se statusna promena sprovodi i onih u kojima to društvo nastavlja da egzistira. ZPD pravi jasnu razliku između pravnih posledica u navedena dva slučaja. Jedna od tih razlika postoji kod uslova pod kojima društvo sticalac postaje solidarno odgovorno za obaveze društva prenosioca. Kod prve vrste statusnih promena postoji solidarna odgovornost društava sticalaca (jer društva prenosioca više nema) za obaveze društva prenosioca koje ugovorom o

statusnoj promeni, odnosno planom podele nisu raspoređene nijednom društvu sticaocu, niti se tumačenjem tog ugovora, odnosno plana može odrediti kojem društvu sticaocu se imaju raspodeliti (član 506. stav 2. ZPD). Kada je o drugoj vrsti reč, solidarnost između društva prenosioca (koje i dalje postoji) i društva sticaoca nastaje u vezi sa obavezama koje nisu prenete na društvo sticaoca, ali samo do iznosa razlike vrednosti imovine društva prenosioca koja mu je preneti i obaveza društva prenosioca koje je preuzeo, osim ako je sa određenim poveriocem drugačije ugovoreno (član 505. stav 1. tačka 2) ZPD).

U konkretnom slučaju, nakon sprovedene statusne promene izdvajanja uz osnivanje, prvotuženi i dalje postoji kao privredno društvo, pored tri novoosnovana privredna društva. Osnovni sud u Subotici smatra da podnosilac ustavne žalbe nije dostavio dokaze na okolnost kako je u postupku statusne promene rešeno pitanje potraživanja zaposlenih dospelih u periodu pre izvršene statusne promene, ne uzimajući u obzir Protokol o usvajanju Informacije o sprovedenom postupku statusne promene prvotuženog i otvaranju početnih stanja u poslovnim knjigama novoformiranih društava, iz razloga što u vreme podnošenja tužbe taj dokument još uvek nije postojao. Vrhovni kasacioni sud u obrazloženju osporene presude zaključuje da podnosilac ustavne žalbe nije pružio dokaze da je na drugačiji način, uz obaveštavanje tužioca kao zaposlenog, sa pravnim prethodnikom regulisao individualna prava i stečena prava zaposlenih, uključujući i tužioca, kao ni dokaze o aktivni novonastalih preduzeća i razlikama vrednosti iz člana 452. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima i člana 505. stav 1. tačka 2) Zakona o privrednim društvima, osim tvrdnje da deobni bilans između društva prenosioca i društava sticalaca nije usvojen.

Ustavni sud konstatuje da je Odluka o statusnoj promeni prvotuženog od 11. maja 2015. godine, čiji je sastavni deo Plan podele prvotuženog (Plan statusne promene broj 1930/2015-114-20), izvedena kao dokaz u prvostepenom postupku. Plan podele prvotuženog (u daljem tekstu: Plan) ne sadrži opis preuzetih obaveza, kao i način na koji će se njihov prenos i realizacija izvršiti, već samo konstataciju da se na podnosioca ustavne žalbe prenose obaveze koje se odnose na imovinu i obavljanje delatnosti železničkog prevoza robe, bez jasne odrednice da li u te obaveze spadaju i novčana potraživanja zaposlenih koje je podnosilac ustavne žalbe preuzeo od prvotuženog. Planom je za tu svrhu predviđeno zaključenje posebnog ugovora. Podnosilac ustavne žalbe je u postupku pred prvostepenim sudom ukazivao na činjenicu da je 24. juna 2016. godine između prvotuženog i novoosnovanih privrednih društava zaključen Protokol kojim su sva četiri privredna društva prihvatila Informaciju o sprovedenom postupku statusne promene i otvaranju početnih stanja u poslovnim knjigama novoformiranih društava, a kojom su, pored ostalog, u početni bilans prvotuženog (posle izdvajanja) preneti „rezervisanja“ za sudske sporove, odnosno sudske sporove koji su u toku. Obrazloženje osporene revizijske presude ne sadrži

nijednu konstataciju u vezi sa Protokolom i sadržinom Informacije koja je njime prihvaćena.

Ustavni sud ukazuje da redovni sudovi nisu dužni da daju detaljne odgovore na svako pitanje koje se u toku postupka postavi, ali ukoliko je neki podnesak od suštinske važnosti za ishod predmeta, sud ga mora posebno razmotriti u svojoj presudi. Ovakav stav izrazio je i Evropski sud za ljudska prava u većem broju svojih odluka, kojima je, upravo iz tog razloga, utvrdio povred u prava iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštit u ljudskih prava i osnovnih sloboda (videti, pored ostalih, odluke od 9. decembra 1994. godine u predmetima Hiro Balani protiv Španije i Ruiz Torija protiv Španije). Polazeći od toga da je navedenim Planom bilo predviđeno zaključenje posebnog ugovora koji će sadržati opis preuzetih obaveza, kao i način njihovog prenosa i realizacije, Ustavni sud nalazi da je ocena pravne prirode (karaktera) Protokola, koji je takođe izveden kao dokaz u prvostepenom postupku, kao i Informacije koja je njime prihvaćena, bila od suštinske važnosti za ishod predmetnog postupka. Samim tim što Vrhovni kasacioni sud nije uzeo u obzir postojanje Protokola, uz ocenu svrhe njegovog zaključenja (da li taj dokument može imati karakter posebnog ugovora koji je Planom bio predviđen), kao i od kakvog je značaja činjenica da je isti nastao nakon što je postupak statusne promene okončan registrovanjem novoosnovanih društava kod APR, Ustavni sud nalazi da je Vrhovni kasacioni sud povredio pravo podnosioca ustavne žalbe na obrazloženu sudsku odluku, kao jedan od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava.

Ustavni sud je imao u vidu konstataciju Osnovnog suda u Subotici da je Protokol pravno irelevantan jer je zaključen nakon podnošenja tužbe u predmetnoj pravnoj stvari, ali nalazi da je ista bez uticaja, imajući u vidu da se o nečijem pravu/obavezi odluka u parnici donosi na bazi činjenica koje postoje u vreme zaključenja glavne rasprave.

Na kraju, Ustavni sud je imao u vidu i pozivanje Vrhovnog kasacionog suda na odredbu člana 452. stav 1. ZOO, u kom pogledu je ukazano da podnosilac ustavne žalbe nije dostavio dokaze na okolnost „aktive novonastalih preduzeća“, ali nalazi da kada je reč o odgovornosti za obaveze imovinske celine pravnog lica (ili jednog njenog dela), koja se prenosi u okviru neke statusne promene, ZPD predstavlja lex specialis u odnosu na ZOO.

Na osnovu izloženog, Ustavni sud je ocenio da je osporenom presudom Vrhovnog kasacionog suda suda Rev2. 1636/17 od 6. jula 2017. godine povređeno pravo podnosioca ustavne žalbe na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava, zbog čega je ustavnu žalbu usvojio, saglasno odredbi člana 89. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu ("Službeni glasnik RS", br. 109/07, 99/11, 18/13 – Odluka US, 40/15 – dr.zakon i 103/15), odlučujući kao u tački 1. izreke.

6. Ustavni sud smatra da su posledice utvrđene povrede prava takve prirode da se mogu otkloniti samo poništajem osporene presude Vrhovnog kasacionog suda suda Rev2. 1636/17 od 6. jula 2017. godine i određivanjem da isti sud donese novu odluku o reviziji tužioca izjavljen o protiv presude Apelacionog suda u Novom Sadu GŽ1. 68/17 od 13. februara 2017. godine, zbog čega je, saglasno odredbi člana 89. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu, odlučio kao u tački 2. izreke.

Ustavni sud nije posebno razmatrao navode podnosi oca ustavne žalbe o povredi slobode preduzetništva iz člana 83. stav 1. Ustava, imajući u vidu da je utvrdio povredu prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava i odredio način otklanjanja štetnih posledica.

7. Ustavni sud je, u skladu sa odredbama člana 56. stav 3. i člana 86. Zakona o Ustavnom sudu, u tački 3. izreke odbacio predlog za odlaganje izvršenja osporenog akta jer je doneo konačnu odluku o ustavnoj žalbi.

U vezi sa zahtevom za proširenje dejstva ove odluke na ostale sudske predmete u kojima se podnosilac ustavne žalbe nalazi u identičnoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, Ustavni sud ukazuje da pravno dejstvo svoje odluke može proširiti samo na učesnike postupka u kome je donet akt koji je bi o predmet ustavnosudske kontrole, ukoliko ustavnu žalbu nisu podneli, a nalaze se u istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji sa podnosiocem ustavne žalbe.

8. S obzirom na sve izneto, Ustavni sud je, na osnovu odredaba člana 42b stav 1. tačka 1), člana 45. tačka 9) i člana 46. tačka 3) Zakona o Ustavnom sudu, kao i člana 89. Poslovnika o radu Ustavnog suda („Službeni glasnik RS“, broj 103/13), doneo Odluku kao u izreci.

PREDSIEDNIK VEĆA
Vesna Ilić Prelić, s.r.